

## Odešel Josef Kandert

DALIBOR PAPOUŠEK

Dne 8. prosince 2022 nás opustil profesor Josef Kandert, afrikanista a sociální antropolog, muzejník, překladatel a v neposlední řadě také dlouholetý šéfredaktor časopisu *Religio* (2012-2021). Především však byl příjemným společníkem a přátelským kolegou.

Josef Kandert se narodil 22. července 1943 v Praze. Po maturitě vystudoval etnografii, folkloristiku a afrikanistiku na Filozofické fakultě UK (1961-1966), přičemž již během studia pracoval jako dokumentátor v Náprstkově muzeu v Praze. Po skončení studií nastoupil do aspirantury na Ústavu etnografie a folkloristiky ČSAV (1966-1969), kterou úspěšně ukončil prací *Členství v totálních skupinách a role jednotlivce*. Vzhledem k potížím vycestovat do některé z afrických zemí, byla jeho kandidátská práce založena na antropologickém výzkumu slovenských obcí v Horehroní a na Maguře. Badatelský vztah k tomuto blízkému středoevropskému regionu jej pak přes intenzivní zájem o Afriku s různou intenzitou provázel po celou jeho kariéru.

V roce 1969 nastoupil jako kurátor afrických sbírek do Náprstkova muzea, kde pracoval až do roku 2010. Během svého působení v muzeu uskutečnil několik výzkumných a studijních cest do afrických zemí (Nigérie a Pobřeží slonoviny 1973-1974, Etiopie 1988, Zimbabwe 1989, Maroko 1997, Angola 2005, Zambie 2007). Vedle zásadní přehledové práce *Afrika*<sup>1</sup> publikoval řadu specializovaných monografií i odborných článků, ať už byly inspirovány badatelským zájmem o sociální stratifikaci a politické systémy<sup>2</sup> nebo přímo sbírkovým fondem pražského Náprstkova mu-

1 Josef Kandert, *Afrika*, Praha: Mladá fronta 1984.

2 Josef Kandert, „Social Stratification of the Zande“, in: Ladislav Holý – Milan Stuchlík (eds.), *Social Stratification in Tribal Africa*, Praha: Academia 1968, 97-130; id., „Zande“, in: Henry J. M. Claessen – Peter Skalník (eds.), *The Early State*, (New Babylon: Studies in the Social Sciences 32), The Hague: Mouton 1978, 511-529; id., „Příběhy doby snění...: Západní Afrika“, *Světová literatura* 38/3, 1993, 62-80; id., „Recentní skupiny lovců a sběračů“, in: Adéla Křikavová – Ľubica Obuchová (eds.), *Krajina v dějinách člověka: Soubor studií pracovní skupiny Člověk a krajina v dějinách*, (Zvl. č. Zpravodaje České orientalistické společnosti), Praha: Česká orientalistická společnost – Dar Ibn Rushd 1997, 19-28.



zea.<sup>3</sup> Podílel se na přípravě řady výstav věnovaných Africe (Expozice Afriky 1980, Africké umění v Československu 1983, Umění západní Afriky 2004)<sup>4</sup> i jiným oblastem mimoevropských kultur (Argonauti čtyř světových stran 1977, Islám a jeho svět 1995).<sup>5</sup>

Vzhledem k tomu, že v roce 1977 odmítl podepsat tzv. Antichartu, byl na dlouhou dobu zablokován v kariérním růstu, i když mohl setrvat v Náprstkově muzeu, které v pražských poměrech tvořilo určitou, méně nápadnou oázu. O to více přivítal změny, jež nastaly po listopadové revoluci v roce 1989. Ve spolupráci se Zdeňkem Pincem se od roku 1991 angažoval při budování Institutu základů vzdělanosti UK, který se v roce 2000 stal základem nové Fakulty humanitních studií UK. Od roku 1991 přednášel sociální antropologii také na Fakultě sociálních věd UK, která se stala jeho domovskou fakultou a kde se habilitoval (1996) a později byl také jmenován profesorem (2004). Po dlouhou dobu zde zastával funkci vedoucího Katedry sociologie Institutu sociologických studií FSV UK (1998-2016).

Jeho univerzitní angažmá organicky doplňovala širší organizační činnost v českých odborných společnostech, především v Národopisné společnosti (předseda v letech 1991-1996), České společnosti pro religionistiku (místopředseda v letech 1996-2011), České společnosti antropologické a České asociaci pro sociální antropologii.

V průběhu polistopadového působení na sociálně vědných pracovištích obou fakult se přirozeným obloukem postupně vracel ke svým badatelským počátkům terénní antropologických výzkumů v prostoru střední Evropy<sup>6</sup> a věnoval se i obecnějším otázkám, jak dokládá zejména jeho

3 Josef Kandert, „Tradition of Metal-Casting in Eastern Nigeria and Western Cameroon Between 1840 and 1940“, *Annals of the Náprstek Museum* 17, 1990, 7-110; id., *Kultura a společnost v Jižní Africe v sedmdesátých a osmdesátých letech 19. století očima dr. Emila Holuba = The Culture and Society in South Africa of 1870s and 1880s: Views and Considerations of dr. Emil Holub, Catalogue of the Collection of the Náprstek Museum in Prague*, Prague: National Museum – Náprstek Museum 1997; id., *Personalities of African Collecting in the Czech Lands in the Times of the Habsburg Monarchy (16<sup>th</sup> Century – 1918): Collections of the Historical Museum and the Náprstek Museum of the National Museum*, Prague: National Museum 2008.

4 Václav Formánek – Erich Herold – Josef Kandert, *Africké umění v Československu: Výstava v Letohrádku královny Anny v Praze, červen – srpen 1983*, Praha: Správa kulturních zařízení MK ČSR v nakladatelství a vydavatelství Panorama 1983; Josef Kandert, *Umění západní Afriky: [katalog výstavy 3. 6. – 26. 9. 2004, Muzeum umění Olomouc]*, Olomouc: Muzeum umění Olomouc 2004.

5 Josef Kandert, *Argonauti čtyř světových stran: Průvodce výstavou*, Praha: Náprstkovo muzeum 1977; id., „Sbírky z islámských zemí v České republice“, in: Oldřich Neužil – Alena Mizerová (eds.), *Islám a jeho svět*, Brno: Moravské zemské muzeum – Litera 1995, 106-113.

6 Josef Kandert, *Každodenní život vesničanů středního Slovenska v šedesátých až osmdesátých letech 20. století*, Praha: Karolinum 2004; id. (ed.), *Jihomoravský venkov po*

religionistická práce *Náboženské systémy*.<sup>7</sup> Kandertovo životní dílo tak v logické symbióze zahrnuje afrikanistiku i studia středoevropského prostředí a ústilo do obecnějších témat sociální antropologie.<sup>8</sup> Sociální antropologii, kterou mohl (byť pod jiným názvem) vystudovat v krátkém oživení šedesátých let, přes všechny peripetie normalizační nesvobody skromně hájil v ústraní Náprstkova muzea a poté zúročil v polistopadové obnově a rozvoji dříve proskribovaného univerzitního oboru. V naší paměti zůstane jeho laskavý úsměv a kouzelné příklady z afrického terénu, jimiž rozšafně dovedl rozptýlit eurocentrický opar mnohých teoretických debat. Čest jeho památce!

---

*socialismu: Filipovsko na konci devadesátých let 20. století: (Informatoria katedry sociologie – Filipov III)*, Praha: Matfyzpress – Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd 2004.

7 Josef Kandert, *Náboženské systémy: Člověk náboženský a jak mu porozumět*, Praha: Grada 2010.

8 Blíže viz podrobnou bibliografii: *Josef Kandert, Bibliografická příloha Národopisné revue 35, Strážnice, Národní ústav lidové kultury 2021.*